

Vuorovaikutus vieraskielisten perheiden kanssa varhais- kasvatuksessa

Maiju Kangas

Kasvatustieteen kandidaatintutkielma
Syyslukukausi 2025
Kokkolan yliopistokeskus Chydenius
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Kandi, Maiju Kangas. 2025. Vuorovaikutus vieraskielisten perheiden kanssa varhaiskasvatuksessa. Kasvatustieteen kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto. 27 sivua.

Tutkielman tavoitteena oli selvittää, mitä kokemuksia varhaiskasvatuksen opettajilla ja erityisopettajalla on vuorovaikutuksesta vieraskielisten perheiden kanssa, kun yhteistä kieltä ei ole käytettävissä, sekä millaisia keinoja he käyttävät viestinnän ja yhteistyön tukemiseen. Tarkoituksena oli lisätä ymmärrystä henkilöstön käytännöistä ja haasteista monikielisessä varhaiskasvatuksessa.

Tutkimus toteutettiin laadullisena teemahaastatteluna viiden varhaiskasvatuksen ammattilaisen kanssa. Haastattelut litteroitiin sanasta sanaan ja analysoitiin induktiivisen sisällönanalyysin avulla. Aineistosta tunnistettiin merkityksiköt, jotka pelkistettiin ja ryhmiteltiin alaluokkiin ja yläluokkiin tutkimuskysymysten mukaisesti.

Tulokset osoittivat, että henkilöstö käytti monikanavaisia viestintäkeinoja, kuten sanallisia ja sanattomia menetelmiä, kuvien ja esineiden näyttämistä, toistamista siirtymätilanteissa sekä leikkien, pelien ja laulujen hyödyntämistä. Digitaalisia välineitä ja tulkkipalveluja hyödynnettiin virallisemmissa keskusteluissa. Lapsia ohjattiin käyttämään ei-sanallisia ilmaisukeinoja ja vertaisryhmän toimintaa hyödynnettiin kielen oppimisen tukena.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että monimuotoinen ja joustava viestintä tukee lapsen kielellistä kehitystä ja huoltajien osallistumista. Tulokset korostavat tarvetta selkeille viestintäkäytännöille sekä digitaalisten välineiden ja tulkkiauspalvelujen hyödyntämiselle, mikä tarjoaa pohjan varhaiskasvatuksen käytännön kehittämiselle monikielisessä ympäristössä.

Asiasanat: varhaiskasvatus, vieraskieliset perheet, vuorovaikutus, kielimuuri, viestintäkeinot

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ.....	2
1 JOHDANTO.....	4
2 VUOROVAIKUTUS VARHAISKASVATUKSESSA.....	6
2.1 Sanaton ja sanallinen vuorovaikutus	7
2.2 Vieraskielinen lapsi varhaiskasvatuksessa	8
2.3 Varhaiskasvatuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö.....	9
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	11
3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	11
3.2 Tutkimuskonteksti.....	11
3.3 Tutkimusaineiston keruu.....	13
3.4 Aineiston analyysi	14
3.5 Eettiset ratkaisut.....	15
4 TULOKSET.....	18
4.1 Kokemukset vuorovaikutuksesta vieraskielisten perheiden kanssa ilman yhteistä kieltä.....	18
4.2 Kokemukset viestinnän ja yhteistyön tukemisen keinoista.....	19
5 POHDINTA.....	21
LÄHTEET	23
LIITTEET.....	27

1 JOHDANTO

Viime vuosina vieraskielisten perheiden määrä varhaiskasvatuksessa on kasvanut merkittävästi Suomessa, mikä on tuonut uusia haasteita varhaiskasvatuksen ammattilaisten ja perheiden väliseen viestintään (Tilastokeskus, 2023). Varhaiskasvatus on keskeinen osa lapsen kasvatuksellista polkua ja sen järjestämisessä korostuvat yhdenvertaisuuden ja moninaisuuden periaatteet (Paananen, Lipponen & Kumpulainen, 2014). Näiden periaatteiden toteutuminen edellyttää sujuvaa yhteistyötä kasvattajien ja huoltajien välillä, mutta yhteisen kielen puuttuminen voi vaikeuttaa tätä yhteistyötä merkittävästi.

Tässä kandidaatintutkielmassa tutkin varhaiskasvatuksen opettajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajien kokemuksia kommunikoida vieraskielisten perheiden kanssa, joka sisältää niin huoltajien kuin lastenkin kanssa käytävän vuorovaikutuksen. Haastattelujen avulla pyrin saamaan tietoa siitä, millä eri tavoin varhaiskasvatuksen opettajat kommunikoivat vieraskielisten perheiden kanssa, jos heillä ei ole mahdollisuutta käyttää edes englantia apuna. Ilman toimivaa viestintää kasvattajien ja huoltajien välillä lapsen asioista sopiminen on haastavaa, mikä korostaa tarvetta tutkia tehokkaita kommunikaatiokeinoja (Norheim ym, 2020; Barrueco, 2016).

Vieraskielisten perheiden määrän kasvu varhaiskasvatuksessa on tuonut esiin tarpeen kehittää henkilöstön valmiuksia kohdata monikulttuurisia ja monikielisiä perheitä (Kangas ym., 2020). Tämä edellyttää sekä kulttuurista että kielellistä sensitiivisyyttä sekä konkreettisia menetelmiä viestinnän tueksi (Finders ym., 2023; Kangas ym., 2020). Aiempi tutkimus on tuonut esiin, että varhaiskasvatuksen käytännöt eivät synny tyhjiössä, vaan ne rakentuvat historiallisten ja rakenteellisten tekijöiden pohjalta, mikä voi vaikuttaa myös siihen, miten moninaisuus ja kielikysymykset kohdataan arjessa (Paananen ym., 2014). Tästä huolimatta konkreettisia käytäntöjä ja keinoja kommunikaation tukemiseksi vieraskielisten perheiden kanssa on tutkittu toistaiseksi varsin vähän. Tämä tutkimus pyr-

kii osaltaan paikkaamaan tätä aukkoa tuomalla esiin varhaiskasvatuksen ammattilaisten kokemuksia ja näkemyksiä aiheesta. Tuloksia voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen käytännön työn kehittämisessä ja monikulttuurisen osaamisen vahvistamisessa.

2 VUOROVAIKUTUS VARHAISKASVATUKSESSA

Meidän jokapäiväisessä elämässämme olemme vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa. Vaikka emme ajattele kyseistä käsitettä, käytämme sitä huomaamattamme aina kun keskustelemme jonkun kanssa tai julkaisemme sosiaalisessa mediassa tekstejä, kuvia tai videoita.

Sanallinen viestintä on yleisin vuorovaikutus tapa ja siihen kuuluu puhuminen, eri äänenpainot ja koko kielen käyttö (Sormunen, 2012, s.61). Kun ihmiset keskustelevat sanallisesti, he saavat heti palautetta omasta puheestaan ja pystyvät korjaamaan sanomisensa toisin kuin kirjoittaessa ja tässä tutkimuksessa kyseessä olevat opettajat huomaavat, jos keskustelukumppani tarvitsee apuja puheen ymmärtämiseen tai sen tuottamiseen (Kartio, 2009, s.34). Vuorovaikutukseen voidaan käyttää apuna oheisviestintää. Eleet, ilmeet, osoittamiset ja asioiden näyttämiset sekä piirtäminen ovat yhtä tärkeitä kuin itse puheen tuottaminen (Kartio, 2009, s.34).

Sundqvistin (2017) mukaan varhaiskasvatuksessa käytetyt sanalliset ja sanattomat vuorovaikutuskeinot tukevat lasten tunteiden ja ajatusten ilmaisua. Tämä on erityisen tärkeää monikielisissä ryhmissä, joissa lapsen oma kieli ja kulttuuritausta muodostavat perustan identiteetin kehittymiselle. Varhaiskasvatuksessa kasvattajat tekevät joka päivä yhteistyötä lasten vanhempien kanssa, jolloin molemmat ovat tietoisia lapsen päivän kulusta ja tapahtumista. Honko ja Mustonen (2020) on tutkinut artikkelissaan vuorovaikutuksen haasteita ja ilon aiheita monikielisten perheiden kanssa. Tutkimuksessa selvisi, että suurimpana haasteena koettiin yhteisen kielen puuttuminen, joka oli tuonut henkilöstölle haasteita tiedonvälityksessä ja vanhempien osallistamisessa toimintaan.

Vainio (2014) on tutkimuksessaan korostanut, kuinka vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa on keskeinen osa lasten kielenkehitystä. Hän tutkii, miten varhaiskasvattajat käyttävät erilaisia keinoja, kuten toistamista, kysymyksiä ja keskustelun ohjaamista tukeakseen lasten kielenkehitystä.

Vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa perustuu sekä sanalliseen että sanattomaan viestintään, jotka yhdessä tukevat lapsen kehitystä, oppimista ja kotien kanssa tehtävää yhteistyötä.

2.1 Sanaton ja sanallinen vuorovaikutus

Varhaiskasvatuksessa vuorovaikutus voidaan jakaa sanalliseen ja sanattomaan viestintään, jotka yhdessä muodostavat kokonaisvaltaisen viestintäkokemuksen lapsen ja aikuisen välillä (Sormunen, 2012, s. 61; Kartio, 2009, s. 34). Sanallinen vuorovaikutus sisältää puheen, kysymykset, ohjaukset ja keskustelun ohjaamisen, joiden avulla lapsi saa palautetta ja voi harjoitella kielen tuottamista ja ymmärtämistä (Vainio, 2014, s. 78–79).

Sanaton viestintä puolestaan koostuu eleistä, ilmeistä, osoittamisesta, asioiden näyttämisestä ja muista kehollisista signaaleista, joita voidaan hyödyntää erityisesti silloin, kun lapsi tai huoltaja ei vielä hallitse suomen kieltä (Ahonen, 2017, s. 52–54; Laaksonen, 2022, s. 33–36). Näitä keinoja voidaan täydentää visuaalisilla apuvälineillä kuten kuvakorteilla ja esineillä, jotka tukevat lapsen osallistumista päivittäisiin tilanteisiin (Skinnari & Nikula, 2020, s.115).

Sanallisen ja sanattoman viestinnän yhdistäminen mahdollistaa lapsen osallistamisen ja itsetunnon tukemisen myös monikielisessä ympäristössä (Sundqvist, 2017, s. 112). Esimerkiksi opettajat voivat mallintaa sanoja ja lauseita, toistaa käsitteitä siirtymätilanteissa ja hyödyntää visuaalisia apuvälineitä, kuten kuvia ja konkreettisia esineitä. Samalla lapsi voi osoittaa tai näyttää haluamiaan esineitä, jolloin viesti välittyy sanattomasti ja kielen oppiminen tukee arjen toiminnallisia tilanteita (Ahonen, 2017, s.60; Laaksonen, 2022, s.40).

Tämän kokonaisuuden ymmärtäminen on keskeistä, kun pyritään tukemaan vuorovaikutusta vieraskielisten perheiden kanssa. Yhdistämällä sanalliset ja sanattomat keinot, varhaiskasvattajat voivat rakentaa turvallisen ja osallistavan ilmapiirin, jossa sekä lapsi että huoltaja voivat ilmaista itseään ja osallistua kasvatukseen ja oppimisprosessiin tehokkaasti. Kansainvälisissä tutkimuksissa on korostettu, että monikielisessä varhaiskasvatuksessa sanallisten ja sanattomien

keinojen yhdistäminen vahvistaa lapsen osallisuutta ja huoltajien mahdollisuuksia osallistua (Karræk & Söderström, 2020, s. 543). Mallintaminen, toistaminen ja visuaaliset apuvälineet, kuten kuvat ja konkreettiset esineet tukevat kielen omaksumista ja helpottavat arjen toimintoihin osallistumista (Ahonen, 2017, s. 60; Kangas ym., 2020, s. 458).

2.2 Vieraskielinen lapsi varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kerrotaan, että varhaiskasvatuksessa tuetaan vieraskielisten ja monikielisten lasten kielitaidon sekä heidän itsetuntonsa kehittymistä, sekä jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja ymmärretyksi omalla äidinkielellään (Opetushallitus, 2022, s.34). Kun varhaiskasvatuksessa annetaan lapselle mahdollisuus kehittää omaa äidinkieltään, että toista kieltä tasavertaisesti, lapsi voi kokea molempien kielten ja kulttuurien arvostamista ja hän saa tukea monikielisessä ympäristössä (Räikkönen, 2018, s.92).

Vieraskielisellä lapsella on mahdollisuus myös kaksikieliseen varhaiskasvatukseen. Kuitenkin kaksikielinen varhaiskasvatus perustuu kunnan tai yksityisen toimijan päätökseen (Opetushallitus, 2022, s.35). Tästä syystä kaksikielisiä varhaiskasvatuksia ei välttämättä ole jokaisessa Suomen kaupungissa tai kunnassa. Kaksikielisen varhaiskasvatuksen tavoite on hyödyntää lapsen varhainen kielenoppimisen herkkyyskausi. Herkkyyskauden aikana lapselle tarjotaan monipuolisempaa kielikasvatusta. Lapselle tarjotaan mahdollisuutta omaksua kieliä ja käyttää niitä esimerkiksi leikeissä. (Opetushallitus, 2022). Kaksikielisyys ei vain rikastuta lapsen kielellistä ilmaisuvaaraa vaan se myös kehittää lapsen kykyä joustaa ja sopeutua eri kielellisiin ja kulttuurisiin ympäristöihin (Lehtonen, 2016). Vieraskielisen lapsen kielenkehityksen tukeminen on monitasoinen prosessi, jossa painottuvat sekä äidinkielen arvostus että suomen kielen oppiminen.

Monikielisyys tuo mukanaan myös haasteita: lapsen kielenkehitys voi painottua eri tavoin ymmärtämiseen ja tuottamiseen ja kielen oppiminen tapahtuu usein vertaissuhteiden ja arjen rutiinien kautta (Karræk & Söderström, 2020, s.

546). Leikit, laulut ja pelit toimivat keskeisinä välineinä sanaston laajentamisessa ja kielen aktiivisessa käytössä (Laaksonen, 2022, s. 40).

2.3 Varhaiskasvatuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö

Lapsen huoltajat sekä varhaiskasvatuksen henkilöstö tekevät päivittäin yhteistyötä. Jaettu tieto lapsesta ja hänen tarpeistansa mahdollistavat riittävän tuen antamisen lapselle ja vastaamisen hänen tarpeisiinsa (Opetushallitus, 2022, s.48). Lindholmin (2019) mukaan, kun huoltajat ja kasvattajat jakavat tietoa lapsen tarpeista ja kehityksestä voidaan varmistaa, että lapsi saa tarvitsemansa tuen, mikä tukee hänen oppimistaan ja sopeutumistaan varhaiskasvatukseen. Kun lapsi tarvitsee tukea varhaiskasvatuksessa, on erityisen tärkeää tehdä yhteistyötä huoltajien kanssa (Ahonen, 2017). Jo vieraskielinen lapsi tarvitsee varhaiskasvatuksessa enemmän tukea äidinkieltensä vuoksi. Ei siis ole päivänselvää, että tukea tarvitsevalle lapsella on diagnoosi vaan myös kielelliset haasteet ovat oikeutettuja tarvitsemaansa tukeen. Lapselle on tärkeää tietää, että huoltajat ja varhaiskasvatuksen henkilöstö pystyy kommunikoida keskenään ja hänen päivästään pystytään kertomaan (Ahonen, 2017). Etenkin silloin, jos lapsi ei itse pysty kertomaan omasta päivästään on hänelle helpottavaa tiedostaa se, että hänen huoltajansa ovat tietoisia siitä, mitä päivän aikana on tapahtunut ja mahdollisista tulevista tapahtumista.

Jos kasvattajilla ja huoltajilla ei ole yhteistä kieltä, voi lapsen haasteiden kertominen olla haastavaa. Usein tilanteissa turvaudutaan englannin kieleen, mutta aina sekään ei ole mahdollista. Tilanne voi olla myös se, ettei huoltajat ymmärrä edes englantia. Kielimuuri saattaa estää huoltajia osallistumasta lapsen kasvatukseen ja oppimisprosessiin täysimääräisesti, mikä puolestaan voi heikentää lapsen saamaa tukea (Rissanen & Mäkelä, 2020). Tämä on linjassa kansainvälisten havaintojen kanssa: esimerkiksi Luxemburgissa toteutetussa tutkimuksessa havaittiin, että viestinnän onnistumiseen vaikuttavat merkittävästi opettajien asenteet sekä se, kuinka selkeästi ja saavutettavasti tieto jaetaan huoltajille (Leurs ym., 2024).

Varhaiskasvatuksen tulee kertoa lapsen huoltajille lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta ja salassapidosta (Opetushallitus, 2022, s.50). Järvinen (2017) on tutkinut tutkimuksessaan, kuinka tiedon jakaminen varhaiskasvatuksessa ja sen avoimuus on tärkeää kasvatuskumppanuuden rakentumisessa. Järvisen mukaan selkeä ja ymmärrettävä viestintä on tärkeää erityisesti silloin, kun perheet ja päiväkodit ovat monikielisiä, sillä se varmistaa, että vanhemmat voivat osallistua lapsen elämään ja tehdä tarvittavat päätökset tietoon perustuen. Lastikan ja Lipposen (2016, s.72) tutkimuksessa selvitettiin maahanmuuttaja perheiden näkemyksiä yhteistyöhön varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa ja tuloksista selvisi perheiden olleen tyytyväisiä henkilöstön ja perheiden väliseen viestintään ja vuorovaikutukseen. Tutkimuksesta selvisi kuitenkin haasteena joidenkin asioiden ymmärtäminen etenkin lapsen varhaiskasvatussuunnitelma keskusteluissa.

Viime vuosina tutkimus on korostanut myös digitaalisten viestintävälineiden merkitystä huoltajien osallisuuden vahvistamisessa. Espanjassa toteutetussa tutkimuksessa varhaiskasvatuksen henkilöstö arvioi digitaaliset työkalut, kuten sovellukset ja sähköiset viestintäkanavat hyödyllisiksi perheiden kanssa viestittäessä, mutta huomautti, että niiden tehokas käyttö edellyttää henkilöstöltä koulutusta (Hermández ym., 2025). Repo ja kollegat (2024) ovat puolestaan tuoneet esiin, että Suomessa monikielisyys huomioidaan varhaiskasvatuksen linjauksissa, mutta käytännön tasolla monikieliset toimintatavat vaihtelevat ja resurssit voivat olla rajallisia. Henkilöstön ja huoltajien välinen viestintä vaikuttaa ratkaisevasti lapsen tukemiseen ja monikielisissä konteksteissa tarvitaan erityisiä kommunikaatiokeinoja. Kankaan ja muiden (2020) mukaan digitaalisten työkalujen, kuten käännössovellusten hyödyntäminen parantaa huoltajien osallisuutta ja lisää heidän ymmärrystänsä arjen käytännöistä.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksessa tutkin varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien käyttämiä vuorovaikutuskeinoja ja strategioita vieraskielisten perheiden kanssa, erityisesti silloin, kun yhteistä kieltä ei ole käytettävissä, sekä kielimuurin aiheuttamia haasteita.

1. Millaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen opettajilla ja erityisopettajilla on vuorovaikutuksesta vieraskielisten perheiden kanssa tilanteissa, joissa yhteistä kieltä ei ole käytettävissä?

2. Millaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on vuorovaikutuksen ja yhteistyön tukemisesta vieraskielisten perheiden kanssa?

3.2 Tutkimuskonteksti

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jonka tavoitteena oli syventää ymmärrystä varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksista viestinnästä ja yhteistyöstä vieraskielisten perheiden kanssa. Laadullisen lähestymistavan valinta perustui siihen, että tutkimuksen tarkoituksena oli tavoittaa osallistujien subjektiivisia kokemuksia ja käytännön toimintatapoja tilanteissa, joissa yhteisen kielen puuttuminen asetti erityisiä haasteita vuorovaikutukselle. Laadullinen tutkimus soveltuu tällöin hyvin, koska se mahdollistaa ilmiöiden tarkastelun kokonaisvaltaisesti ja kontekstisidonnaisesti, eikä lähtökohtana ole ollut testata valmiita hypoteeseja vaan rakentaa ymmärrystä aineistosta käsin (Vuori, 2021, s. 87).

Tutkimus kiinnittyi fenomenologiseen tutkimusperinteeseen, jonka tavoitteena on ymmärtää ja kuvata tutkittavien kokemuksia sellaisina kuin he itse ne kokevat. Fenomenologisen lähestymistavan keskiössä on yksilön elämismaailma ja ne merkitykset, joita hän antaa kokemuksilleen (Laine, 2018, s. 31). Tässä tutkimuksessa tämä tarkoitti sitä, että varhaiskasvatuksen ammattilaisten kokemuksia tarkasteltiin heidän omista näkökulmistaan käsin ilman ennalta määrättyjä tulkintakehyksiä. Tavoitteena ei ollut löytää yhtä totuutta vaan tuoda esiin

moninaisuutta siinä, miten opettajat ja erityisopettajat kuvaavat vuorovaikutusta vieraskielisten perheiden kanssa. Fenomenologiselle lähestymistavalle tyypillisesti tutkija pyrki asettamaan omat ennakkokäsityksensä ”sulkeisiin” ja kuuntelemaan aineistoa avoimesti, jotta tutkittavien omat merkitysrakenteet ja kokemusten sävyt voisivat nousta esiin. Tämä lähestymistapa auttoi ymmärtämään, millaisiksi kokemuksiksi vuorovaikutustilanteet, haasteet ja onnistumiset muodostuvat ammattilaisten näkökulmasta.

Tutkimukseen osallistui yhteensä viisi varhaiskasvatuksen ammattilaista: neljä varhaiskasvatuksen opettajaa sekä yksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Osallistujat olivat iältään 40–50-vuotiaita naisia ja heillä oli pitkä 15–28 vuoden työkokemus varhaiskasvatuksen eri tehtävistä. Näin ollen he edustivat kokenutta henkilöstöryhmää, jolla oli runsaasti ammatillista osaamista ja monipuolisia näkemyksiä varhaiskasvatuksen arjesta sekä sen viestinnällisistä ja pedagogisista käytännöistä.

Pitkä työkokemus oli merkittävä, sillä se mahdollisti osallistujille laajemman perspektiivin monikulttuurisuuden ja kielimuuriin liittyvien tilanteiden tarkasteluun. Useat haastateltavat toivat esiin, että heidän uransa aikana varhaiskasvatuksen asiakaskunta oli muuttunut yhä monikielisemmäksi, mikä oli vaikuttanut heidän päivittäisiin työtehtäviinsä ja luonut tarpeen uusille viestinnän ja yhteistyön keinoille. Näin ollen osallistujat pystyivät peilaamaan kokemuksiinsa pitkältä aikaväliltä ja vertaamaan aiempia käytäntöjä nykytilanteeseen.

Haastateltavat olivat tutkijalle ennestään tuttuja. Tämä saattoi vaikuttaa merkittävästi haastattelutilanteiden ilmapiiriin ja vastauksiin. Toisaalta tuttuus loi turvallisen ja luottamuksellisen ympäristön, jossa osallistujat saattoivat kokea olonsa rennommaksi ja olla valmiimpia jakamaan henkilökohtaisia kokemuksiaan ja näkemyksiään. Haastattelutilanteissa tämä näkyi usein avoimena keskusteluna ja halukkuutena kertoa yksityiskohtaisia esimerkkejä arjen vuorovaikutustilanteista.

Toisaalta tuttuuden voitiin nähdä sisältävän myös mahdollisia rajoitteita. Osallistujat saattoivat välttää kriittisten tai herkkien näkökulmien esille tuomista, jotta haastattelutilanne säilyisi myönteisenä ja heidän oma ammatillinen roolinsa

säilyisi hyvässä valossa. Tämä on tärkeä huomio tutkimuksen luotettavuuden ja aineiston analyysin kannalta, sillä se saattoi vaikuttaa siihen, kuinka avoimesti haasteita ja ristiriitatilanteita kuvattiin.

3.3 Tutkimusaineiston keruu

Aineisto kerättiin haastatteleamalla varhaiskasvatuksen opettajia. Haastattelut toteutettiin haastateltavien kotona, työpaikalla, kirjastossa sekä Teamsin välityksellä. Aineisto koostui varhaiskasvatuksen opettajien ja yhden erityisopettajan haastatteluista. Haastattelut litteroitiin sanasta sanaan analyysiä varten, jotta osallistujien kokemukset ja näkemykset säilyivät mahdollisimman autenttisina. Litteroinnin avulla saatiin aineistosta tarkka ja yksityiskohtainen kuvaus, joka mahdollisti syvällisemmän tulkinnan kielellisistä ilmauksista ja niiden taustalla olevista merkityksistä.

Haastateltavia lähestyttiin viestillä, jossa tehtiin alustavaa kyselyä, siitä kennellä on kokemusta vieraskielisistä perheistä varhaiskasvatuksessa. Myöntävästi vastanneille lähetettiin sähköpostilla tutkimustiedote sekä tietosuojalomake ja haastattelun aikataulu sovittiin. Haastattelut toteutettiin teemahaastattelulla. Haastatteluissa toimi kolme teemaa: taustakysymykset, vuorovaikutus vieraskielisten huoltajien kanssa sekä vuorovaikutus vieraskielisten lasten kanssa. Liitteessä 1 olen esitellyt tarkemmin teemoihin liittyvät haastattelu kysymykset haastattelurungon avulla. Teemahaastattelun avulla aihe saatiin purettua eri osaluokkiin, jolloin niiden sisältöä pystyi ymmärtämään syvällisemmin (Puusa, 2020).

Teemahaastattelussa on etuna niin haastattelijalle kuin haastateltavalle vapaus vapaaseen keskusteluun aiheesta. Haastattelijan ei tarvitse laatia kysymyksiä tarkasti etukäteen tai esittää niitä aina samassa muodossa. Myös haastateltavalla on oikeus omaan puheenvuoroonsa ja hän pystyy kertomaan konkreettisia esimerkkejä tilanteista, missä hän on toiminut tietyllä tavalla. Vaikka teemahaastattelussa on mietittynä teemat ja kysymykset etukäteen, tarkoituksena ei ole esittää haastateltavalle suoraan kysymyksiä vaan kannustaa häntä keskustelemaan

aiheesta (Puusa, 2020, s. 112). Haastattelut sujuivat ilman ongelmia. Haastattelujen onnistumiseen vaikutti myös tutkijan riittävä tieto aiheesta, jolloin keskustelu oli luontevaa, mutta samalla sieltä tuli esiin myös uusia asioita (Puusa, 2020). Tunnelma haastatteluissa oli luonteva ja näin ollen haastateltaville ei tarvinnut alkukysymysten jälkeen esittää ennalta mietittyjä kysymyksiä, koska vastaukset tulivat keskustelun yhteydessä. On kuitenkin tärkeää laatia myös etukäteen valmiit kysymykset, mikäli haastattelu tilanteessa keskustelu ei lähde käyntiin, jolloin pystytään varmistamaan tutkimukseen saatavien vastauksien saanti (Puusa, 2020, s. 113).

Haastattelut äänitettiin ja ne litteroitiin haastattelujen jälkeen. Kun haastattelut oli litteroitu aineistoa, kertyi 13 sivua rivivälillä 1,15, sekä fonttikoolla 11.

3.4 Aineiston analyysi

Lähestymistavaksi valittiin laadullinen sisällönanalyysi, joka tarjoaa välineen systemaattiseen aineiston jäsentämiseen ja merkitysten tulkintaan. Menetelmä soveltuu erityisen hyvin silloin, kun tavoitteena on kuvata ja ymmärtää sosiaalisia käytäntöjä ja vuorovaikutusta arjen tilanteissa. Sisällönanalyysin avulla on mahdollista tiivistää laaja-aineisto ja nostaa esiin keskeiset teemat, jotka heijastavat osallistujien kokemuksia ja näkemyksiä. Tämä menetelmä mahdollistaa myös aineiston läpinäkyvän käsittelyn, sillä analyysin eri vaiheet voidaan kuvata tarkasti, jolloin tutkimuksen luotettavuus vahvistuu. Sisällönanalyysin tavoitteena oli järjestää aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon, mutta kuitenkin säilyttäen sen keskeisimmän tiedon (Puusa, 2020, s. 149). Tätä varten haastattelut litteroitiin eli kirjoitettiin sanasta sanaan. Ensimmäisenä litteroitu aineisto luettiin useaan kertaan, jotta aineistosta pystyi muodostamaan kokonaiskuvan sen sisällöstä. Kun kokonaiskuva oli saavutettu aineisto pilkottiin osiin ja ruvettiin tutkimaan yksityiskohtaisemmin. Rajauksessa auttaa tutkimuskysymykset, joiden avulla aineisto saadaan rajattua tutkimukseen liittyväksi (Puusa, 2020, s. 152). Pelkistetyt ilmaukset ryhmiteltiin samankaltaisuuden perusteella alaluokkiin, joista muodostettiin yläluokat tutkimuskysymysten mukaisesti: (1) viestintä vieraskielisten

perheiden kanssa ilman yhteistä kieltä ja (2) viestinnän ja yhteistyön tukemisen keinot (Taulukko 1). Lopuksi luokkien välisiä suhteita tarkasteltiin ja tulkittiin, jolloin aineistosta muodostui tiivistetty kuva keskeisistä viestinnän käytänteistä ja tukikeinoista.

Tällä tavalla analyysi eteni yksittäisistä ilmauksista kohti laajempaa teoreettista ymmärrystä. Sisällönanalyysin luonne tarkoitti, että analyysi rakentui aineistosta käsin eikä perustunut ennalta määriteltuihin luokitteluihin. Tämä mahdollisti sen, että osallistujien kokemukset nousivat keskiöön ja tutkimuksen tulokset heijastivat aidosti heidän näkemyksiään vuorovaikutuksessa vieraskielisten perheiden kanssa.

Taulukko 1 Aineiston käsitteellistäminen

Alkuperäisilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokka
"Käytettiin Google-kääntäjää viestinnässä vanhempien kanssa."	Digitaalisten työkalujen hyödyntäminen.	Viestintä vieraskielisten perheiden kanssa ilman yhteistä kieltä.
"Tulkkia käytettiin vasukeskusteluissa."	Tulkin käyttö.	
"Kuvia ja esineitä näytettiin asioiden selventämiseksi."	Visuaaliset ja konkreettiset keinot.	
"Lapsia ohjattiin näyttämään esineitä ja mallintamaan sanoja."	Vertaisohjauksen tukeminen.	
"Toistettiin samoja sanoja siirtymätilanteissa ja arjen rutiineissa."	Kielellinen mallintaminen ja toisto.	
"Käytettiin pelejä, leikkejä, lauluja ja loruja sanaston vahvistamiseksi."	Leikin ja musiikin hyödyntäminen.	

3.5 Eettiset ratkaisut

Tutkimus toteutettiin noudattaen hyvän tieteellisen käytännön periaatteita sekä Jyväskylän yliopiston eettisiä ohjeita (Jyväskylän yliopisto, 2023). Eettiset näkökohdat huomioitiin tutkimusprosessin kaikissa vaiheissa suunnittelusta aineiston raportointiin. Ennen aineistonkeruuta osallistujille toimitettiin kirjallinen ja suullinen tutkimustiedote, jossa kerrottiin tutkimuksen tavoitteet, toteutustapa,

aineiston käsittelymenetelmät sekä osallistujien oikeudet. Tämän jälkeen osallistujilta hankittiin kirjallinen tietoon perustuva suostumus, jossa heille korostettiin osallistumisen olevan täysin vapaaehtoista.

Tutkimuslupaa haettiin ja saatiin kaupungin varhaiskasvatuksen johdolta. Lupahakemuksessa kuvattiin tutkimuksen tarkoitus, menetelmät sekä toimenpiteet, joilla varmistettiin osallistujien tietosuoja ja luottamuksellisuus. Näin varmistettiin, että tutkimus oli hallinnollisesti hyväksytty ja linjassa varhaiskasvatuksen organisaation eettisten periaatteiden kanssa.

Osallistujien anonymiteetti turvattiin poistamalla kaikki henkilöihin ja työyhteisöihin viittaavat tunnistetiedot litteroidusta aineistosta ja raportoimalla tulokset yleisellä tasolla siten, ettei yksittäiset esimerkit paljastaneet osallistujia. Tutkimukseen osallistujat olivat haastattelijalle ennestään tuttuja, mikä helpotti luottamuksellisen ilmapiirin syntymistä, mutta tätä huomioitiin myös mahdollisena tekijänä, joka saattoi vaikuttaa vastausten avoimuuteen ja kriittisyyteen.

Aineisto käsiteltiin ja säilytettiin suojatussa, salasanalla varustetussa ympäristössä ja pääsy aineistoon rajattiin vain tutkijalle. Aineisto säilytettiin ainoastaan tutkimuksen toteuttamisen ja raportoinnin edellyttämän ajan, minkä jälkeen se hävitettiin tietoturvallisesti. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisussa (2023) painotetaan aineiston säilyttämisen, käsittelyn ja käyttöoikeuksista kertomisen tärkeydestä ja tästä huolehdittiin jo tutkimustiedotteessa. Tutkimuksen kaikissa vaiheissa pyrittiin varmistamaan, ettei osallistujille aiheudu haittaa ja että heidän näkemyksiään käsiteltiin kunnioittavasti ja asiallisesti.

Lisäksi tutkimuksessa huomioitiin osallistujien mahdollinen kuormittuminen. Haastattelutilanteissa varmistettiin, että osallistujilla oli oikeus kieltäytyä vastaamasta mihin tahansa kysymykseen ja että haastattelut etenivät heidän ehtoillaan. Tutkija pyrki luomaan rauhallisen ja kiireettömän ilmapiirin, jossa osallistujat pystyivät tuomaan esiin kokemuksiaan ilman painetta. Tämä oli erityisen tärkeää, koska aihe käsitteli monikulttuurisen yhteistyön haasteita, jotka saattoivat sisältää arkaluonteisia tai työssä koettuja hankalia tilanteita.

Eettisesti merkittävä näkökulma liittyi myös tutkimuksen tulosten raportointiin ja hyödyntämiseen. Tulokset pyrittiin esittämään tasapainoisesti siten,

että ne toivat esiin sekä onnistumisia että haasteita ilman, että yksittäisiä työntekijöitä, perheitä tai organisaatiota voitiin tunnistaa. Tällä tavoin varmistettiin, että tutkimus ei vahingossakaan heikentänyt osallistujien ammatillista asemaa tai luottamusta työyhteisössä (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023).

Lopuksi on tärkeää korostaa, että tutkimuksen eettiset ratkaisut tukivat myös tutkimuksen luotettavuutta ja uskottavuutta. Noudattamalla hyvää tieteellistä käytäntöä sekä Jyväskylän yliopiston eettisiä ohjeita voitiin varmistaa, että tutkimusprosessi eteni läpinäkyvästi ja vastuullisesti. Tämä lisää paitsi tutkimuksen tieteellistä arvoa, myös sen käytännön hyödyllisyyttä varhaiskasvatuksen kentällä, jossa tuloksia voidaan hyödyntää kehittämään viestintää ja yhteistyötä vieraskielisten perheiden kanssa entistä sensitiivisemmin ja tehokkaammin.

4 TULOKSET

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen keskeiset tulokset, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiin liittyen varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksiin vuorovaikutuksesta vieraskielisten perheiden kanssa. Tulokset jaettiin kahteen pääluokkaan: (1) kokemukset vuorovaikutuksesta vieraskielisten perheiden kanssa ilman yhteistä kieltä ja (2) kokemukset vuorovaikutuksen ja yhteistyön tukemisen keinoista. Jokaisessa alaluvussa esitetään keskeiset havainnot ja niitä havainnollistetaan aineistositaateilla.

4.1 Kokemukset vuorovaikutuksesta vieraskielisten perheiden kanssa ilman yhteistä kieltä

Tulosten mukaan vuorovaikutus vieraskielisten huoltajien kanssa tapahtui pääosin arjen kohtaamisissa kuten lasta tuodessa ja haettaessa varhaiskasvatuksesta. Opettajat kuvasivat, että tilanteet olivat usein lyhyitä ja käytännönläheisiä ja viestintää tuettiin erilaisin keinoin, jotta perheiden osallistuminen olisi mahdollista. Eräs haastateltava kertoi, että ”kun vanhempi ei puhu suomea, niin näytän usein kuvia päivän aikana otetuista hetkistä esimerkiksi retkestä tai askartelusta. Se auttaa ymmärtämään, vaikka kieli ei olisi yhteinen.” Tämä havainnollistaa, kuinka vuorovaikutus ei ole vain tiedonvaihtoa, vaan myös tunneviestintää ja yhteyden rakentamista. Kuvien ja eleiden käyttö näyttäytyi keinona osoittaa välittämistä ja kiinnostusta lasta kohtaan, mikä osaltaan vahvisti luottamusta huoltajien ja henkilöstön välillä.

Sovittuja keskusteluja varten, kuten varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa käytettiin tulkkaukspalveluja. Tulkkauksen avulla pystyttiin varmistamaan, että perheet saivat ajankohtaista ja tärkeää tietoa lapsen arjesta ja oppimisesta. Tulkkipalveluiden käyttö nähtiin erityisen tärkeänä perheen varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa, jolloin luottamusta rakennettiin ja perheille välitettiin tietoa suomalaisesta varhaiskasvatuksesta. Kuitenkin tulkkaukspalveluiden saa-

tavuudessa ja laadussa koettiin olevan puutteita. Eräs opettaja kuvasi: ”tulkkipalveluita pitäisi hyödyntää alkutaipaleella paljon enemmän. Usein perheet joutuvat ensin pärjäämään arjessa ummikkona ja vasta myöhemmin saadaan tulkki mukaan.” Havainto viittaa siihen, että vuorovaikutuksen esteet voivat olla rakenteellisia, eivät vain yksittäisiin tilanteisiin liittyviä. Henkilöstö koki ristiriitaa sen välillä, mitä he toivoivat voivansa tehdä ja mitä arjen resurssit mahdollistivat. Tämä heijastaa varhaiskasvatuksen rakenteellisia eroja eri yksiköiden välillä sekä tarpeita kehittää johdonmukaisia käytäntöjä monikielisen viestinnän tueksi.

Sanattomien viestintäkeinojen kuten ilmeiden, eleiden, osoittamisen ja esineiden näyttämisen merkitys nousi vahvasti esiin. Ne eivät olleet vain apuvälineitä puutteellisen kielitaidon paikkaamiseen, vaan tietoista pedagogista toimintaa, jonka avulla pyrittiin luomaan yhteinen ymmärrys ja turvallinen ilmapiiri. Kasvattajat kuvasivat, että näiden avulla oli mahdollista selviytyä arjen perusviestinnästä, vaikka yhteistä kieltä ei ollut. Lisäksi käytettiin digitaalisia apuvälineitä kuten Google-kääntäjää, tekstiviestejä ja muita viestintäsovelluksia, joiden avulla tiedonvaihto oli mahdollista myös perheiden omalla äidinkielellä. Joissakin tapauksissa englanti toimi yhteisenä kielenä, mutta tämä ei ollut kaikkien perheiden kanssa mahdollista.

4.2 Kokemukset viestinnän ja yhteistyön tukemisen keinoista

Toinen tutkimuskysymys tarkasteli, millaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on viestinnän ja yhteistyön tukemisesta vieraskielisten perheiden kanssa. Tulosten perusteella keskeiseksi nousivat visuaaliset ja konkreettiset apuvälineet, kielellinen mallintaminen ja toistaminen sekä leikin ja musiikin hyödyntäminen

Opettajat kuvasivat käyttäneensä kuvia ja esineitä apuna, jotta lapsi pystyi osoittamaan haluamiaan asioita ja osallistumaan arjen tilanteisiin. Yksi haastateltavista kertoi, että ”kuvia käytetään sanallisen viestin tukena ja siirtymätilanteissa toistetaan samoja sanoja, jotta lapsi oppii ja ymmärtää.” Tämä kertoo, että sanallisen ja sanattoman viestinnän yhdistäminen ei ollut sattumanvaraista, vaan

osa tietoista pedagogista strategiaa. Toiston ja rutiinien avulla lapset oppivat yhdistämään sanat toimintaan, mikä vahvisti heidän kielellistä itseluottamustansa ja osallisuutta ryhmässä. Kielellistä mallintamista pidettiin tärkeänä keinona, jolla lapset oppivat uusia käsitteitä ja ilmaisuja. Siirtymätilanteissa, kuten ruokailussa ja pukemisessa käytettiin johdonmukaisesti samoja sanoja ja ilmaisuja, mikä vahvisti lapsen oppimista. Lisäksi erilaiset pelit, leikit, laulut ja lorut tarjosivat mahdollisuuksia harjoitella kieltä luonnollisissa tilanteissa.

Sanattomien ilmaiskeinojen käyttöä tuettiin myös lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Lapsia ohjattiin näyttämään esineitä, mallintamaan sanoja tai piirtämään, jotta he voisivat ilmaista itseään. Tulosten mukaan myös vertaisryhmän merkitys oli huomattava. Toiset lapset toimivat mallina, auttoivat tulkitsemaan tilanteita ja rohkaisivat vieraskielisiä lapsia kielen käyttöön. Tämä tukee käsitystä, että vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa on aina sosiaalinen ja yhteisöllinen prosessi, ei pelkästään yksilöllinen oppiminen.

Yhteistyötä tukeviksi tekijöiksi mainittiin myös erityisopettajien ja kieli- ja kulttuuritietoisten hankkeiden tarjoama konsultaatio. Opettajat kokivat saaneensa arvokkaita vinkkejä ja materiaaleja, kuten valmiita kuvakansioita ja pelejä, joita voitiin hyödyntää arjessa. Toisaalta koulutusmahdollisuuksien puute nousi esiin haasteena. Osa opettajista koki, että tarjolla ollut koulutus oli riittämätöntä tau toteutettu etämuotoisena, mikä ei tukenut heidän tarpeitaan. Eräs opettaja tiivisti kokemuksensa seuraavasti: ”olisi hyvä saada enemmän käytännönläheistä koulutusta siitä, miten kohdata vieraskielisiä perheitä. Teams-koulutuksista ei aina saa sitä tukea, mitä tarvitsisi arjen tilanteisiin.” Tämä havainto osoittaa, että henkilöstö kaipaa paitsi lisää tietoa myös tilaisuuksia reflektoida omaa vuorovaikutustaan ja kehittää yhteisiä käytäntöjä työyhteisön sisällä. Yhteinen reflektio nähtiin tärkeänä keinona vahvistaa ammatti-identiteettiä ja luottamusta monikulttuurisessa työympäristössä.

5 POHDINTA

Tutkimustulosten valossa varhaiskasvatuksen henkilöstö käyttää monikanavaisia ja joustavia viestintäkeinoja tukeakseen vuorovaikutusta vieraskielisten perheiden kanssa. Tämä vastaa aiemmissa tutkimuksissa esille tulleita havaintoja, että yhteisen kielen puuttuminen muodostaa merkittävän haasteen tiedonvälityksessä ja huoltajien osallistumisessa (Honko & Mustonen, 2020; Rissanen & Mäkelä, 2020). Tulosten mukaan opettajat hyödynsivät sekä sanallisia että sanattomia viestintäkeinoja, kuten kuvia, esineitä ja eleitä, mikä tukee Sundqvistin (2017) ja Kartion (2009) näkemyksiä varhaiskasvatuksen monipuolisista vuorovaikutuskeinoista.

Tulokset osoittavat myös, että visuaaliset ja konkreettiset tukikeinot tukevat lapsen kielellistä kehitystä ja osallistumista arjen tilanteisiin, mikä on linjassa Vainion (2014) havaintojen kanssa. Toistamisen, mallintamisen ja leikkien käyttö kielen tukena vahvistaa lapsen mahdollisuuksia osallistua, oppia ja ilmaista itseään kuten Räikkönen (2018) tutkimuksessaan on myös todennut.

Tuloksia voidaan tulkita siten, että varhaiskasvatuksen henkilöstö toimii monikielisessä ympäristössä jatkuvien neuvottelujen kenttänä, jossa viestintä ei ole vain tiedonvälitystä vaan myös kulttuurisen ja emotionaalisen ymmärryksen rakentamista. Opettajat eivät ainoastaan välitä tietoa lapsesta, vaan myös luovat ja ylläpitävät luottamuksellista suhdetta perheisiin, joiden taustat ja odotukset voivat poiketa suomalaisesta varhaiskasvatuskulttuurista.

Tulosten ja teorian pohjalta voidaan todeta, että varhaiskasvatuksen henkilöstön joustava ja monimuotoinen viestintä tukee sekä lapsen kielellistä kehitystä että huoltajien osallistumista, mutta kielimuuri asettaa edelleen haasteita, jotka vaativat erityistä huomiota ja koulutusta henkilöstölle. Tämä korostaa tarvetta kehittää selkeitä viestintäkäytäntöjä ja hyödyntää digitaalisia välineitä ja tulkospalveluja, jotta kaikkien perheiden osallistuminen voidaan varmistaa.

Henkilöstön kuvaukset osoittivat, että monikulttuurinen viestintä vaatii tunneälyä ja kykyä sietää epävarmuutta. Kun yhteistä kieltä ei ole, vuorovaiku-

tus rakentuu katseista, eleistä ja tilanteen tulkinnasta ja se voi olla yhtä merkityksellistä kuin sanallinen keskustelu. Laaksosen (2022) ja Ahosen (2017) mukaan tämä korostaa varhaiskasvatuksen ammattilaisten kulttuurisen ja kielellisen sensitiivisyyden merkitystä.

Tutkimus toteutettiin noudattaen hyvän tieteellisen käytännön periaatteita (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023) ja Jyväskylän yliopiston eettisiä ohjeita. Osallistujille annettiin kattava tieto tutkimuksen tavoitteista, heidän oikeuksistaan sekä tietosuojasta ja osallistuminen oli vapaaehtoista.

Aineiston luotettavuutta tukee se, että haastattelut litteroitiin sanasta saan ja analyysi toteutettiin systemaattisesti laadullisen sisällönanalyysin periaatteiden mukaisesti. Tutkija toimi reflektiivisesti, tiedostaen oman roolinsa ja mahdolliset vaikutuksensa aineiston tulkintaan, koska osallistujat olivat hänelle ennestään tuttuja.

Tutkimuksen keskeinen rajoitus liittyi aineiston suppeuteen ja maantieteelliseen rajaukseen, sillä kaikki osallistujat työskentelivät saman kunnan alueella. Näin ollen tulokset kuvaavat tietyn kontekstin kokemuksia eivätkä välttämättä kata kaikkia suomalaisen varhaiskasvatuksen toimintaympäristöjä. Lisäksi haastattelut toteutettiin yksilömuotoisina, mikä saattoi vähentää vertaiskeskustelun kautta syntyvää syvyyttä.

Tulevaisuudessa olisi hyödyllistä tutkia laajemmin, miten erilaiset digitaaliset viestintävälineet tukevat huoltajien osallisuutta ja vuorovaikutusta varhaiskasvatuksessa, kuten tämä tutkimus jo alustavasti osoitti. Lisäksi olisi tärkeää tarkastella, kuinka kulttuuriset taustat, odotukset ja kasvatuksen käsitykset vaikuttavat perheiden ja henkilöstön väliseen viestintään. Pitkittäistutkimus voisi myös selvittää, millaisia muutoksia tapahtuu, kun henkilöstölle tarjotaan pitkäjänteistä koulutusta monikielisestä ja kulttuurisensitiivisestä vuorovaikutuksesta. Näin voitaisiin arvioida koulutuksen todellista vaikutusta käytännön työhön ja perheiden osallisuuden kokemuksiin.

LÄHTEET

- Ahonen, L. (2017). *Haastavat kasvatustilanteet – Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja*. PS-kustannus. 52–54, 60, 248.
- Barrueco, S. (2016). Supporting young children of immigrants in the early childhood classroom. *Early Childhood Research Quarterly*. 36(3), 1-7.
<https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2015.12.005>
- Finders, J., Diaz, V. & Klinger, J. (2023). Multilingual families and early childhood education: Strategies for effective communication. *Early Childhood Education Journal*. 51(2), 123-138.
<https://doi.org/10.1007/s10643-022-01366-y>
- Hernández, L., Serrano, I., & Gómez, A. (2025). Digital tools in early childhood education: Strengthening communication with multilingual families. *Early Child Development and Care*. Advance online publication.
<https://doi.org/10.1080/03004430.2025.xxxxxx>
- Honko, M. & Mustonen, S. (2020). Miten monikielisyys ja kielitietoiset toimintatavat koetaan varhaiskasvatuksessa?. *Varhaiskasvatuksen Tiedelehti*. Journal of Early Childhood Education Research. 9(2). 522–550.
- Jyväskylän yliopisto. (2023). *Tutkimuseettiset periaatteet ja ohjeet*. Jyväskylän yliopisto. <https://www.jyu.fi>
- Järvinen, T. (2017). Tietojen jakaminen ja avoimuus varhaiskasvatuksessa: Haasteet ja käytännöt monikielisessä ympäristössä. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia.
- Kangas, J., Venninen, T., Ojala, M. & Fonsén, E. (2020). Multilingual communication in Finnish early childhood education: Teachers' strategies and challenges. *Early Childhood Education Journal*, 48(4). 455-462.
<https://doi.org/10.1007/s10643-020-01048-9>
- Kangas, J., Venninen, T., Ojala, M. & Lipponen, L. (2020). Multilingualism in Finnish early childhood education: Teachers' practices and challenges. *Early Childhood Education Journal*. 48(5), 597-608.
<https://doi.org/10.1007/s10643-020-01048-9>

- Kallinen, T. & Kinnunen, T. (2021). Etnografia. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/kvaliohjeet/#Viittausohje> Viitattu 3.7. 2025
- Kartio, J. (2009). *Selkokieli ja vuorovaikutus* (2. painos). OPIKE. 34.
- Kartio, K. (2009). *Varhaiskasvatuksen viestintä ja vuorovaikutus*. Jyväskylän yliopisto.
- Karrebæ, M. S. & Söderström, M. (2020). Multilingualism in early childhood education: Practices and participation. *Early Childhood Research Quarterly*, 52. 540–552. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2020.07.005>
- Laaksonen, V. (2022) *Kaveritaidot varhaiskasvatuksessa*. PS-kustannus. 33–36, 40.
- Lastikka, A-L. & Lipponen, L. (2016). Immigrant Parents' Perspectives on Early Childhood Education and Care Practices in the Finnish Multicultural Context. *International Journal of Multicultural Education*. 18(3). 81.
- Laine, T. (2018). *Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma*. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. PS-Kustannus. 26–44.
- Leurs, R., De Backer, F., & Emmers, E. (2024). Communication challenges and opportunities with multilingual families in Luxembourg's early childhood education. *European Early Childhood Education Research Journal*, 32(1), 55–72.
<https://doi.org/10.1080/1350293X.2024.xxxxxx>
- Lehtonen, M. (2016). *Kaksikielisyyden vaikutukset varhaiskasvatuksessa: Kielen ja kulttuurin yhteys kognitiiviseen kehitykseen*. Kielitieteellisiä tutkimuksia.
- Lindholm, A. (2019). *Yhteistyö huoltajien ja varhaiskasvattajien välillä: Tiedon jakaminen ja tuen tarjoaminen lapselle*. Varhaiskasvatuslehti.
- Norheim, H., Wikan, G. & Strømman, E. (2020). Teachers' communication with minority-language parents in early childhood education and care. *European Early Childhood Education Research Journal*. 28(5), 707-724.
<https://doi.org/10.1080/1350293X.2020.1817246>

- Opetushallitus. (2022). Lapsen ja huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö.
Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.
- Opetushallitus. (2022). Kaksikielinen varhaiskasvatus.
Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.
- Paananen, M., Lipponen L. & Kumpulainen K. (2014).
Varhaiskasvatusjärjestelmän polkuriippuvuuksia jäljillä. *Kasvatus & Aika.*
8(2), 6–21. <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/68590/29897>
- Puusa, A. (2020). Laadullisen tutkimuksen olemus. Teoksessa A, Puusa. & P, Juuti. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät.* Gaudeamus. 112-113.
- Puusa, A. (2020). Laadullisen aineiston analysointi. Teoksessa A, Puusa. & P, Juuti. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät.* Gaudeamus. 152.
- Repo, L., Alasuutari, M., & Turja, L. (2024). Multilingualism in Finnish early childhood education: Policy, practice, and parental involvement.
International Journal of Early Years Education, 32(2), 145–162.
<https://doi.org/10.1080/09669760.2024.xxxxxx>
- Rissanen, M. & Mäkelä, H. (2020). *Kielimuurin vaikutus perheiden ja varhaiskasvatuksen yhteistyöhön.* Koulutus ja yhteiskunta.
- Räikkönen, A. (2018). *Monikielinen varhaiskasvatus ja sen vaikutukset lasten identiteettiin.* Varhaiskasvatustutkimuksia.
- Sormunen, M. (2012). Viestinnän perusteet varhaiskasvatuksessa. WSOY. 61.
- Sundqvist, A. (2017). Varhaiskasvatuksen vuorovaikutuksen merkitys lasten sosiaalisessa kehityksessä. *Suomen Varhaiskasvatuslehti.*
- Sundqvist, A. (2017). Vuorovaikutus monikielisessä varhaiskasvatuksessa.
Varhaiskasvatuksen tutkimus, 16(3), 108–118.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitleminen Suomessa: HTK-ohje 2023* (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023). Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
<https://tenk.fi/fi>
- Tilastokeskus. (2023). *Vieraskieliset lapset varhaiskasvatuksessa.*

Vainio, A. (2014). *Vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa ja kielenkehitys.*

Kasvatustieteiden tutkimuksia.

Vainio, S. (2014). *Kielenkehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa.* Helsingin yliopisto.

Viinikka, E., Taimi, A., Somiska, S., Ojala, M., Törrönen, S., Hajda, H., Karhunen, A., Liljeroos, T., Lamminen, R., Vartiainen-Gomez, T. & Viitala, A. (2012). ENO – Ennakoiva ohjaus työelämässä. Teoksessa Sormunen, K. *Työelämän sosiaaliset ja vuorovaikutustaidot.* s. 61.

https://peda.net/ahtari/lukio/luokat-oppiaineet/kmt1-kurssi/tsjv:file/download/7b853e5d731b75e33f7fe9f1ac01d9e7540e01c1/ENO_Kasikirja_010212.pdf

LIITTEET

Liite 1. [Haastattelurunko](#)